

Barnbokslut

2021

REGION
KRONOBERG

Inledning

Detta barnbokslut följer upp Region Kronobergs ansvar för att omsätta barnets rättigheter i barnkonventionen under verksamhetsåret 2021. Det är en del av årsredovisningen och alla regionens verksamheter har rapporterat in via Stratsys. I en del fall har kompletterande information skickats direkt till människorätts- och barnrättsstrategen som sammanfattar och analyserar den inrapporterade informationen i detta dokument.

Barnbokslutet 2021 innehåller följande delar:

1. Likvärda villkor och förbud mot diskriminering	3
1.1 Ojämlig barnhälsovård i Kronoberg.....	3
2. Barnanpassad information och barnets delaktighet	5
2.1 Patientnämnden	7
3. Goda levnadsvillkor för barn och barn som far illa	8
3.1 Rätten till bästa uppnåeliga hälsa och COVID-19	12
4. Kronoberg som barnrättsbaserad verksamhet.....	13
5. Kommentarer till barnbokslutet	17

1. Likvärdiga villkor och förbud mot diskriminering

Region Kronobergs värdegrund utgår från respekt för människan. Vi arbetar för allas lika värde, jämställdhet, jämlikhet och förbud mot diskriminering.

- **Rätten till likvärdiga villkor och förbud mot diskriminering:** Under 2021 har Folkhälsa och social utveckling påbörjat ett arbete med att bättre inkludera elever inom särskolan i barn- och ungdomsenkäten. Tillsammans med särskolepedagoger har förutsättningarna för och anpassningar av enkäten undersökts för att bättre inkludera denna grupp i undersökningen framöver.
- Kulturnämnden utfärdar årligen grundvillkor som gäller för verksamheter som tilldelas regionala driftanslag. I grundvillkoren för 2021 fastställdes att barn och unga ska ha likvärdig tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande oavsett uppväxtvillkor och individuella förutsättningar.
- Kulturnämnden har arbetat för att personer med funktionsnedsättning på lika villkor som personer utan funktionsnedsättning ska få tillgång till kultur.

1.1 Ojämlig barnhälsovård i Kronoberg

I pandemins spår har vikten av jämlik hälso- och sjukvård blivit än tydligare. I årets barnbokslut granskas barnhälsovården där det har blivit mest uppenbart att Region Kronoberg inte kan säkerställa jämlika och likvärdiga förutsättningar för barn i länet.

Kommissionen för jämlik hälsa lyfte i sitt slutbetänkande fram att arbetet för en god och jämlik hälsa bör inriktas på att skapa, stötta och stärka en god start i livet och jämlika uppväxtvillkor, så att alla barn får grundläggande förutsättningar att utifrån sina villkor utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor (art. 2, 6 och 24 i barnkonventionen). Ojämlika levnadsvillkor under barndomsåren riskerar att leda till ohälsa och de kan i sin tur påverka möjligheterna till utbildning och arbete senare i livet. En viktig förutsättning är att alla barn i Kronoberg får jämlik tillgång till barnhälsovård av god kvalitet, vilket spelar en viktig roll i att balansera skillnaderna i social hälsa och för att främja en god, jämlik och hållbar hälsoutveckling.

Stora variationer i hur resurser används till barnhälsovården: I Kronoberg ingår barnhälsovården (BHV) i vårdval för primärvård och tillhör organisatoriskt vårdcentralerna. BHV träffar alla barn 0–5 år och deras föräldrar och bedrivs på 32 barnavårdscentraler (BVC) i länet; 21 offentliga och 11 privata. Prioritering av resurser till BHV görs i dag av respektive verksamhetschef på varje vårdcentral. Resurserna till barnhälsovården ställs mot övrig vård som erbjuds på vårdcentralen. Detta leder till stora variationer i prioriteringar och en ojämlig barnhälsovård då resurser ämnade till barnhälsovård kan läggas på en helt annan verksamhet.

Region Kronoberg tilldelades statliga medel för att förstärka barnhälsovården under 2018–2020, men pengarna användes huvudsakligen på andra verksamheter. I en utvärdering 2021 av hur de statliga resurserna har använts har många regioner använt medlen för att öka tillgängligheten för de mest sårbara grupperna av små barn. Kronoberg var en av tre regioner som inte alls, eller i väldigt liten utsträckning, har använt statsbidragen för barnhälsovården.

Personalresurser är ojämnt fördelade mellan olika BVC: Antal nyfödda barn per heltidstjänst BHV-sjuksköterska/år varierar mellan 25–90. De nationella rekommendationerna ligger på 55 nyfödda/heltidstjänst.

Jämlik barnhälsovård måste beakta riskfaktorer för ohälsa: På enheter med högt Care Need Index (CNI) krävs en högre bemanning för möjlighet att ge extra stöd till de barn och föräldrar som behöver insatser utöver det universella nationella barnhälsovårdsprogrammet. I länet ligger 14 vårdcentraler över 1.1 CNI-värde, varav en vårdcentral har ett värde på hela 2.2. Trots att det är ett vedertaget mått för ökad risk för ohälsa utgår resursättningen i Kronoberg i låg grad från CNI. 2021 sänktes ersättningen grundad på CNI när ersättningsmodellen för Vårdval Primärvård ändrades och en riktad ersättning infördes för att stimulera hembesöksfrekvensen som i flera år sjunkit inom barnhälsovården. För att uppnå en jämlik barnhälsovård behöver den ekonomiska ersättningen anpassas efter behov, där riskfaktorer för ohälsa är viktiga faktor att ta hänsyn till.

Kronobarnsmodellen riskerar att öka ojämlig barnhälsovård: Nuvarande organisation begränsar möjligheterna till att erbjuda en jämlik barnhälsovård av god kvalitet till alla barn i Kronobergs län. Under 2021 har det dessutom fattats beslut inom Kronobarnsmodellen om att barnhälsovården kommer att bli BarnensBästa-ansvarig för barn från födseln till skolstart. Detta är ett stort och viktigt uppdrag utöver det nationella barnhälsovårdsprogrammet. Insatserna som BarnensBästa-ansvarig kommer med nuvarande situation att bli en stor utmaning att implementera på BVC:er med högt CNI och låg bemanning.

Det innebär att det de facto inte finns likvärdiga förutsättningar för barn i Kronoberg att få tillgång till en jämlik barnhälsovård. Istället blir det föräldrars val av barnhälsovårdscentral som avgör om barnets rätt till goda förutsättningar för sin hälsa och utveckling kan tillgodoses.

En översikt av barnhälsovården: I tabellen nedan synliggörs skillnaderna mellan vårdcentraler med lägst och högst resultat i länet, samt en genomsnittlig summering.

Verksamhetsmätt	Lägst resultat på VC i Kronoberg	Högst resultat på VC i Kronoberg	Kronoberg genomsnitt
Hembesök nyfödd (Barn födda 2020)	4 %	100 %	72 %
Hembesök 8 månader (Barn födda 2020)	1 %	91 %	54 %
Genomförd depressions-screening hos den födande kvinnan (Barn födda 2021)	54 %	97 %	76 %
Enskilt föräldrasamtal med icke födande förälder (Barn födda 2020)	5 %	72 %	36 %
Antal nyfödda/heltidstjänst för BHV-sjuksköterskor	25	90	54
CNI (Care-need-index)	0,72	2,2	-

Tabellen visar variationen mellan olika barnvårdscentraler i Kronoberg.

2. Barnanpassad information och barnets delaktighet

Barn har rätt att vara informerad om, och delaktiga i, frågor som berör deras liv. De har rätt till information som de kan förstå, på ett enkelt och begripligt språk.

- **Rätten till information:** Psykiatrien har tagit fram en broschyr som vänder sig till barn och unga med en förälder eller annan vuxen närstående som vårdas på avdelning eller i öppenvård. Bilder och text i broschyren är barnanpassad och beskriver kliniken, arbetssätt, barns rätt till information, råd och stöd samt rätt till BRA-samtal.
- Folk tandvården har spelat in tre filmer om tandvård och skickat till grundskolorna i länet.
- Vårdcentralen Alvesta har spridit information om bland annat barnkonventionen genom sitt Instagramkonto samt genom att uppmärksamma Internationella barndagen med olika aktiviteter i samverkan med Rädda Barnen.
- Klinisk kemi och transfusionsmedicin har förtydligat rutiner angående information till barn vid provtagning.
- Länstrafiken erbjuder vanligen undervisning för elever som åker skolskjuts i hur man åker buss på ett tryggt och säkert sätt. På grund av covid-19 har undervisningen varit begränsad, där Länstrafiken Kronoberg hann med att åka ut till en del skolor i Alvesta kommun och Lessebo kommun under hösten. Syfte med utbildningen är att skoleleverna ska känna sig trygga vid sin resa och öka kunskaperna kring hur de gör sin resa säkrare.
- Länstrafiken har tagit fram ett nytt skolmaterial i form av ny skolskjutsinformationsfilm samt en broschyr avsedd för både skolelev och målsman.
- Myndighetsavdelningen för färdtjänst/riksfärdtjänst har utifrån barnkonventionen ändrat blanketter och informationsmaterial för att bli mer lättläst/lättförståelig.

Region Kronoberg har under 2021 genomfört ett flertal **studier och utvärderingar** som riktat sig till barn och som har använts för att förbättra verksamheten och ge ökad kunskap:

- **Rätten till delaktighet:** Barn- och ungdomskliniken har genomfört två digitala träffar med gruppen unga vårdutvecklare, Vooglers.
- Habiliteringen har under året genomfört utvärderingar av utbildningsinsatser med såväl barn som vårdnadshavare. De har även haft samråd och dialog med brukarorganisationer.
- Psykiatrien har genomfört BRA-samtal och använt materialet ”föra barn på tal”.
- Vårdcentralen Alvesta har haft barnvagnspromenader som har inkluderat en tipsrunda med frågor som rör barnkonventionen, samt en ”Babblarrunda” med olika aktiviteter och frågor för barn och föräldrar.
- Folk tandvården har träffat drygt 3,000 barn genom digitala möten för att prata tandhälsa.
- Folkhälsa och social utveckling har genom samarbete med kommunerna involverat barn och unga i arbetet med verktyg kopplade till Kronobarnsmodellen.
- Folkhälsa och social utveckling har inlett samarbete med Länsstyrelsen kring en förstudie om digitala arenor för barns delaktighet. Syftet är att undersöka möjligheter att skapa länsövergripande arenor för att efterfråga barns och ungas tankar, idéer och inspel.

- Folkhälsa och social utveckling har under året genomfört barn- och ungdomsenkäten. Undersökningen genomförs vart tredje år, där åk 5, 8 och gymnasiet deltar. Den är ett sätt att låta barn och unga komma till tals och är ett underlag för folkhälsoinsatser till barn och unga i länet. Vid revideringen av enkätformuläret har även utvalda klasser och elevråd fått komma med synpunkter på frågor och formuleringar.
- Under året har en ny regional kulturplan antagits av regionfullmäktige inför perioden 2022–2024. Ett av tre prioriterade utvecklingsområden är likvärdig kulturell välfärd för barn och unga i Kronoberg. Som en del i framtagandet av den nya kulturplanen genomfördes en kunskapsförjupning med särskilt fokus på kultur för barn och unga i länet. I den processen inhämtades barns åsikter dels indirekt (via kulturpedagogiska resurser i regionala kulturorganisationer, forskning samt omvärldsbevakning) och dels direkt (via enkäter riktade direkt till barn och unga samt genom Kulturcrew som är en metod för ungdomdelaktighet som bygger på att barn, unga och vuxna möts och arbetar tillsammans med kultur.)
- Länstrafiken inhämtar årligen ungdomars åsikter om kundnöjdhet. Ungdomar har lägre kundnöjdhet än för hela kundunderlaget sammantaget, men ligger på samma nivå som riket som helhet. Precis som att det totala resultatet för Nöjd kund-index förbättrades under 2021 så förbättrades även nöjdhetsvärdet för åldersgruppen 15–19 år, med 5 %. Nöjdhet senaste resa försämrades dock med 2 %. Även detta liknar det totala resultatet där nöjdhet senaste resa försämrades något. Ett större tapp märks för området ”Förarens bemötande”, som minskar med 9 %. Detta beror med största sannolikhet på att bussarnas framdörrar varit stängda under större delen av året så det har inte varit möjligt för förarna att interagera med resenärer som vanligt.

Kundnöjdhet 2021	Ungdomar 15-19 år		Totalt resultat alla åldersgrupper	
	2020	2021	2020	2021
Nöjd kundindex	53 %	58 %	62 %	66 %
Nöjdhet senaste resan	74 %	72 %	81 %	80 %
Förarens bemötande	62 %	53 %	70 %	70 %

2.1 Patientnämnden

Patientnämnden har under året registrerat 57 ärenden där patienten är ett barn eller ungdom upp till 19 år, vilket motsvarar 8 % av samtliga ärenden (55 ärenden under 2020). Dessa ärenden redovisas specifikt vid varje patientnämndssammanträde.

Det är oftast en förälder som kontaktar patientnämnden. Handlar ärendet om ett äldre barn begär patientnämnden att hen lämnar sitt godkännande till att ett ärende skickas vidare. Patientnämnden ber ibland också att få tala med barnet/ungdomen. Vid samtal med barnet eller ungdomen bedöms mognadsgrad och informationen anpassas så att samtycket blir korrekt, dvs. att barnet/ungdomen är införstådd med den information som ges.

Under året har en rapport som gäller barn och unga sammanställts för 2020, efter ett nationellt beslut hos Sveriges patientnämnder i samverkan med IVO. Rapporten översändes till IVO som hösten 2021 publicerade den nationellt gemensamma rapporten/iakttagelsen: ”Bättre förutsättningar behövs för att barnens röster ska göras hörda i hälso- och sjukvården”. Patientnämnderna kommer fortsatt att gemensamt följa gruppen barn- och unga under 2022.

Under året handlade flest klagomål om kommunikationsproblem. Klagomålen kring vård och behandling minskade jämfört med tidigare år men var under året den näst vanligaste orsaken till missnöje med hälso- och sjukvården, tätt följt av klagomål kring organisation, vårdansvar och tillgänglighet.

Kontaktorsak Patientnämnden Barn och unga	2017 %	2018 %	2019 %	2020 %	2021 %
Kommunikation	23	23	29	25	28
Vård och behandling	39	47	45	44	22
Organisation, vårdansvar, tillgänglighet	26	16	14	24	21
Administrativ hantering	1	8	12	2	11
Medicinsk dokumentation och sekretess	5	0	6	4	7
Ekonomi	0	2	2	0	0
Ej vald eller övrigt	0	0	2	2	0
Ej vald eller övrigt	3,8	0	0	2	0

3. Goda levnadsvillkor för barn och barn som far illa

Region Kronoberg ska verka för att barn ska ha goda och jämlika levnadsvillkor samt en trygg och säker livsmiljö i Kronobergs län. Regionen har ett särskilt ansvar för att upptäcka och stödja barn som far illa.

- **Rätten till goda levnadsvillkor:** Inom ramen för processen Barnens bästa gäller! i Kronoberg har ett arbete påbörjats för att tillskapa en tillgänglig, lättmanövrerad och tilltalande hemsida för profession såväl som barn och unga.
- Inom Kronobarnsmodellen har ett arbete pågått med att sprida det gemensamma språk som tagits fram i länet för att förenkla och tydliggöra kommunikationen med barn och unga i samtal om deras situation.
- Processledning för Barnens bästa gäller! i Kronoberg och länsstyrelsen har genomfört temadagar för främjande och förbyggande arbete och samverkan för att stärka de personer som arbetar med föräldraskapsstöd.
- Inom ramen för Livsstil Kronoberg (Regionen, Länsstyrelsen och Polisen) utbildades ANDTS-coacher i länet. De fick fördjupade kunskaper inom alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar och ska verka som en extra resurs inom dessa frågor på t.ex. en skola eller en fritidsgård.
- Miljöenheten genomförde en inventering av barnprodukter, via avtalskatalog samt genom utsök av inköp i QlikView. Under 2021 kartlades 34 produkter. Insatsen försenades på grund av Coronapandemin och kommer att fortgå under 2022.
- Länstrafiken har erbjudit en kraftigt prisreducerad fritidsbiljett för att underlätta barns och ungdomars självständiga mobilitet. Fritidsbiljetten är giltig i 30 dagar och gäller för resor med buss och tåg i hela länet.
- Länstrafiken har möjliggjort för alla biljettyper som finns med rabatt för barn och ungdomar att inhandlas i reseappen, vilket gör biljettköp lättillgängligt för fler. Funktionerna "överlåta" och "låna ut" förenklar för föräldrar att köpa biljetter till sina barn eller dela biljetter mellan barn och vårdnadshavare. Möjligheten att förköpa enkelbiljetter och lägga på resekort medger enkelt och säkert resande för mindre barn där det inte är önskvärt att de ska hantera betalmedel.
- Länstrafiken erbjöd länets kommuner att köpa Sommarlovskortet till ungdomar i respektive kommun för att främja mobilitet under sommarlovet. Alvesta kommun och Lessebo kommun valde att utnyttja denna möjlighet under året.
- Länstrafikens resevillkor justerades under året så att antalet barn i åldrarna 0-6 år som fritt får medfölja en betalande resenär inte längre begränsas i antal.
- För barn som har rätt till skolskjuts (rättigheten bestäms av kommunerna) har länstrafiken arbetat för att skolskjutsen ska följa avtal och vara säker och trygg, bland annat genom fordonskontroller och dialog med kommunerna.

- **Rätten till skydd mot alla former av omsorgsbrist, vanvård, våld och övergrepp:** Vårdcentralen Alvesta har haft en temavecka som uppmärksammat ”stopp min kropp”, med bl.a. en utställning.

- Under året har 818 orosanmälningar skickats in till Socialtjänsten:

VERKSAMHET	2019	2020	2021
Akuten	23	52	86
Ambulansverksamhet	1	8	46
Anestesikliniken	7	13	-
Barn- och ungdomskliniken	109	149	129
Folktandvården	2	59	76
Infektionskliniken	-	7	-
Kvinnokliniken	28	27	30
Medicinkliniken	1	6	7
Primärvården (barnhälsovården)	74	102	52
Primärvården (habiliteringen)	10	31	31
Primärvården (vårdcentraler)	48	60	31
Psykiatri (barn och unga)	82	95	171
Psykiatri (vuxna)	97	74	123
Rättpsykiatri	20	7	6
Ögonkliniken	1	1	9
Övriga	5	10	21
TOTALT	508	701	818

Under året ökade andelen orosanmälningar med nästan 17 %, bland annat som ett resultat av fortsatta utbildningsinsatser och stödjande instruktionsfilmer samt familjeombudens stödjande uppdrag. Att notera är att akuten, folktandvården och psykiatri under året har inkommit med fler orosanmälningar, medan barnhälsovården och vårdcentraler har drastiskt minskade antal orosanmälningar. En möjlig förklaring är den effekt som pandemin har fått för minskade hembesök och besök inom vården, samt ett ökat tryck på akuten och psykiatri.

- **Rätten till bästa uppnåeliga hälsa:** Psykiatri har under året öppnat en heldygnsvårdsavdelning för barn och unga. De har även startat ett mobilt team för att komma närmare barn och unga i Kronobergs län.
- Akutkliniken och barnkliniken har samverkat i planeringsarbetet för ett nytt sjukhus i Växjö för att utveckla en barnakutmottagning som kan ta emot alla barn, även de som idag hanteras inom vuxenakuten.
- Klinisk kemi och transfusionsmedicin har köpt och börjat använda ett nytt instrument för svetttest som utförs vid frågeställning och cystisk fibros och som mestadels utförs på barn.
- Ögonkliniken har ökat tillgängligheten genom speciella mottagningar där undersköterskor arbetar tillsammans med en ögonläkare för 4-åringar som behöver extra synundersökning.
- Ögonkliniken har infört "screening-verksamhet" för 7–9-åringar för att öka tillgängligheten och uppföljande läkarbesök för de barn som har något synfel.

- Avdelning 10 låg, trots lokalproblem och pandemi, i topp nationellt i föräldraenkäten kopplad till patientregistret för neonatalvård SNQ, på flera parametrar, bl.a. bemötande.
- Barn- och ungdomskliniken har arbetat med att formalisera patientkontrakt för barn utifrån tillgänglig vård, och som tar hänsyn till familjens självständighet och behov av stöd för att barnet ska komma till sjukvården.
- Neonatalavdelningens lokaler behöver omgående åtgärder för att möta de behov som angavs i skyddsombudens begäran enligt 6 kap 6a § arbetsmiljölagen. Under sommaren försenades samtliga planerade åtgärder p.g.a. hög beläggning och vårdtyngd. AMV har svarat med ett vitesförläggande. Beslut finns om utökning av neonatalavdelningens lokaler in i nuvarande BB efter det att BB flyttat enligt plan CLV 8 år.
- Tillgängligheten inom hälso- och sjukvården har under året varit enligt följande:

Nyckelaktivitet 2019	Mål	Utfall 2016	Utfall 2017	Utfall 2018	Utfall 2019	Utfall 2020	Utfall 2021
Andel remitterande patienter 1-18 år som träffar läkare på barnkliniken inom vårdgarantins 90 dagar.	90 %	95 %	98 %	92 %	91 %	96 %	90 %
Andel patienter under 18 år som fått träffa läkare vid regionens barnakut inom 4 timmar	≥90 %	95 %	95 %	76 %	94 %	95 %	92 %
Andel patienter under 18 år av dem som omfattas av vårdgarantin som fick komma på ett läkarbesök i primärvården inom 7 dagar (inom 3 dagar 2020) (Helår)	100 %	94 %	94 %	94 %	94 %	92 %	96 %
Andel patienter under 18 år som omfattas av vårdgarantin och utfört planerat läkarbesök i specialiserad vård inom 90 dagar (Helår)	100 %	78 %	88 %	83 %	88 %	89 %	87 %
Andel patienter 1-17 år med livshotande tillstånd (prio 1) som nås av ambulans inom 10 minuter	≥60 %	57 %	58 %	58 %	58 %	60 %	61 %
Andel 1- och 2-åringar som har fått en hälsobedömning av sin tandhälsa inom tandvården.	95 %	95 %	85 %	84 %	96 %	78 %	79 %
Andel besökta årskurs 3 och 5 i skolan av tandvården i det förebyggande arbetet för förbättrad munhälsa.	100 %	94 %	87 %	87 %	100 %	100 %	-
Andel patienter 6-18 år som fått ett besök inom 3 dagar till En väg in för barn och ungdomar med psykisk ohälsa mottagning (påbörjades 2020)	90 %	-	-	-	-	87 %	92 %
Andel patienter under 18 år som omfattas av psykiatriöverenskommelsen som fått ett besök inom BUP inom 30 dagar (Faktisk väntetid helår)	80 %	81 %	48 %	38 %	51 %	69 %	62 %
Andel patienter under 18 år som omfattas av psykiatriöverenskommelsen som har fått behandling inom 30 dagar (Faktisk väntetid helår)	80 %	73 %	62 %	44 %	49 %	62 %	64 %
Andel patienter under 18 år som omfattas av psykiatriöverenskommelsen som fått behandling och utredning inom BUP inom 30 dagar (Faktisk väntetid helår)	80 %	45 %	48 %	31 %	35 %	49 %	44 %
Andel patienter under 18 år som omfattas av psykiatriöverenskommelsen som fått fördjupad utredning inom BUP inom 30 dagar (Faktisk väntetid helår)	80 %	12 %	25 %	15 %	4 %	15 %	26 %

Kommentarer till tabellen: Det är fortsatt god tillgänglighet för barn till läkarbesök inom ramarna för vårdgarantin. På grund av Covid-19 har tandvården inte kunnat besöka skolorna i

önskvärd utsträckning, vilket även har påverkat andelen barn som fått en hälsobedömning av sin tandhälsa.

Sedan 2020 är *En väg in* ingången till all vård och behandling vid psykisk ohälsa bland barn 6-18 år. SKR:s nya tillgänglighetsredovisning bygger på tillgänglighet inom 3 dagar.

Under året har det tillkommit två nya privata vårdgivare inom BUP. Det är fortsatt lång kö för behandling och utredning samt fördjupad utredning inom BUP, vilket åsidosätter många barns rätt till vård och behandling vid psykisk ohälsa.

- **Barn som närstående:** Psykiatrin har arbetat med att anpassa lokaler och inventarier för att de ska vara välkomnande för barn och ungdomar samt barn som närstående.
- Rättspsykiatrin har under pandemin gått över till digitala möten för barn som närstående.
- Strålbehandlingsenheten har till Strålskyddsmyndigheten lämnat in en ansökan om dispens från förbud för minderåriga att vistas i behandlingsrum på Strålbehandlingsenheten. Arbetet har involverat andra strålbehandlingsenheter, universitetet med psykologer, fysiker som gjort mätningar samt patienterfarenheter.
- **Rätten till kultur och fritid:** Kulturnämndens grundvillkor för regionala driftsanslag 2021 fastställde att barn och unga skulle ha likvärdig tillgång till kultur och möjlighet till eget skapande, oavsett uppväxtvillkor och individuella förutsättningar. Kulturverksamhet för och med barn och unga prioriterades. Verksamheter med regionala driftsanslag skulle ha ett utbud riktat till målgruppen, direkt eller indirekt, och aktivt verka för att nå målen kring barn och ungas rätt till kultur. Utbud och aktiviteter skulle präglas av kvalitet och bestå av en mångfald av uttryck samt utgå från barnkonventionen.
- **Rätten till utbildning:** AV-Media bidrog till att förverkliga den nationella strategin för skolans digitalisering och att öka måluppfyllelsen i skolan. Fokusområden 2021 har varit språkutveckling och digitala verktyg, datalogiskt tänkande och programmering, främjande av rörelse med hjälp av digital teknik samt att anpassa verksamheten med bland annat webbutbildningar pga. Covid-19.
- AV-Media har under året lånat ut fem AV1-robotar i syfte att stötta långtidsfrånvarande elever i sin skolgång och i sin sociala relation med klasskamraterna. Genom roboten har eleverna fått möjlighet att följa med i all verksamhet i skolan, både i klassrummen och på rasterna.
- AV-Media har under året lånat ut digitalteknik till skolorna och i samarbete med Mot nya höjder fanns även en Makerbuss som besökte skolorna med spännande workshops och digital teknik för att skapa en likvärdighet för eleverna i vårt län. AV-Media har fortsatt utvecklingen av webbaserade utbildningar samt stöttat skolorna med distans- och hybridundervisning under pandemin.
- Kompetens och lärande har tagit fram en rapport som beskriver behovet av gymnasial yrkeskompetens i Kronobergs län. Den visar bland annat att antal elever som väljer att läsa ett yrkesprogram på gymnasiet minskar samtidigt som arbetsmarknadsbehovet av yrkesutbildningar ökar. Rapporten jämför även livsinkomsten för olika utbildningsgrupper och finner att livsinkomsten är särskilt gynnsam för en del gymnasiala yrkesutbildningar.

3.1 Rätten till bästa uppnåeliga hälsa och Covid-19

Covid-19 har påverkat barn och unga i länet under 2021 på olika sätt. Region Kronoberg har både stöttat skolor och på olika sätt hanterat de medicinska konsekvenserna av pandemin.

- AV-Media har under året fortsatt **utvecklingen av webbaserade utbildningar** samt stöttat skolorna med distans- och hybridundervisning för att minska effekten av pandemin på barn och ungdomar.
- **Barn med RS-virus** har under hösten varit extremt högt. Barnakutsjukvården hade 2020 och första halvåret 2021 lågt tryck på grund av färre infektioner hos barn under pandemin. Under hösten förändrades detta då RS-säsongen blev närmast extrem i hela landet. Ovanligt många spädbarn har behövt vård i form av andningsunderstöd och nutrition.
- **Omikronvarianten** började spridas kring årsskiftet och för första gången under pandemin smittades och insjuknade många barn. Erfarenheterna hittills är att barn inte blir allvarligt sjuka och i mycket liten utsträckning behöver slutenvård.

Negativ påverkan på barn: Barn- och ungdomskliniken och kulturnämnden signalerar vikten av att analysera och väga upp för de sekundära effekterna av pandemin på situationen för barn och unga.

- **Fetma och ätstörning/anorexi** har ökat kraftigt bland barn och unga under året. Vårdbehovet överskrider med stor marginal de resurser som finns inom Region Kronoberg.
- **Den psykiska ohälsan har ökat.** Från En väg in/Familjehälsan skickades 66 ärenden till BUP:s åt-team under 2021, (17 ärenden 2020). Ärenden till En väg in för flickor 10–14 år som söker hjälp för tvång, matrelaterade svårigheter, nedstämdhet och skolrelaterad problematik har ökat. Antalet samråd på Barnahus för våldsutsatta barn har ökat kraftigt.
- **Stora effekter på kultur- och idrottsområdet** ses utifrån pandemins restriktioner. Barns och ungas möjligheter att ta del av och utöva kultur- och fritidsaktiviteter har påverkats negativt. Konsekvenserna återstår att analysera, men redan nu konstateras det att resurssvaga barn och unga har drabbats hårdast.

Besöksrestriktioner drabbar barn och unga. Restriktioner relaterat till besök från närstående har under året påverkat barn och unga samt vårdnadshavare.

- Syskons delaktighet har försämrats under pandemin. Under hösten genomfördes åtgärder för att involvera syskon igen men de fick dras tillbaka i och med spridningen av omikronvarianten.
- Under pandemin har rättspsykiatri haft besöksförbud för barn som närstående. De har istället erbjudit digitala alternativ för att möjliggöra kontakt med närstående som vårdas inom rättspsykiatri.
- Mödrahälsovården har under året åter kunnat ge den icke-födande föräldern möjlighet att delta i verksamhetens insatser under graviditeten.
- Barnhälsovården har välkomnat båda föräldrarna hela året. De har däremot inte kunnat erbjuda föräldragrupper förutom i undantagsfall. När de skulle startas upp efter sommaren kom en ökad spridning av RS-virus som stoppade all gruppverksamhet igen.

4. Kronoberg som barnrättsbaserad verksamhet

Region Kronoberg arbetar utifrån ”Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige” för att förverkliga barnkonventionens principer och krav. Alla verksamheter där barn är berörda ska arbeta barnrättsbaserat. Följande åtgärder har genomförts under året:

- Under 2021 har det funnits **117 familjeombud**, vilket är en ökning med 14 personer. Utav dessa finns 23 familjeombud inom vuxenpsykiatri, 20 familjeombud inom rättspsykiatri och 74 familjeombud inom övriga hälso- och sjukvården. Uppdraget omfattar barnets rättigheter, barn som far illa, våld i nära relationer och barn som närstående. Familjeombuden har varit verksamhetsinterna resurser och har bidragit till en höjd medvetenhet och kunskap inom områdena samt till att utveckla och uppdatera relevanta verksamhetsrutiner.
- Under året genomfördes den första av en årligen återkommande utvärdering av familjeombudsuppdraget. Det framkom utmaningar kring förutsättningarna för uppdraget relaterat till tillräckligt med avsatt tid och mandat för att driva frågorna. Resultatet av utvärderingen har kommunicerats till alla verksamhetschefer via Chefsbladet.
- En checklista för familjeombudsuppdraget har tagits fram för att underlätta verksamhetens arbete för att tillgodose lagkraven kring barnets rättigheter, barn som far illa, våld i nära relationer, barn som närstående samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Barnrättsbaserade beslutsunderlag ska användas vid beslut som påtagligt och direkt påverkar barn och ungdomar:

- Kansliet uppdaterade i augusti sina rutiner för ärenden som ska omfatta ett barnrättsbaserat beslutsunderlag. En genomlysning av beslut i nämnder, styrelsen och fullmäktige har skett efter de nya rutinerna införts. Den visade att det under årets sista fem månader har tagits 39 beslut vars innehåll direkt och påtagligt berör barn. Barnrättsbaserade beslutsunderlag har använts i endast 14 av dessa ärenden. Ett antal remissvar har under året beaktats ur ett barnrättsperspektiv. Resultatet har föranlett ett förbättringsarbete inom området.
- Följande barnrättsbaserade beslutsunderlag har rapporterats under året:
 - Barnens Bästa-ansvarigfunktionen
 - Betänkande om nytt tandvårdssystem
 - En sammanhållen god och nära vård för barn
 - Förflyttning av larmcentral i Ljungby
 - Forskrivning av tyngdtäcken
 - Handlingsplanen för hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande åtgärder
 - Hjälpmedelsföreskrivning
 - Kulturplan Kronoberg 2022–2024
 - Logopedutredningen
 - Länstrafikplanen
 - NVP långtidsuppföljning barncancer
 - Nytt akutsjukhus
 - Närmare Kronobergaren
 - Omställning till god och nära vård
 - Personcentrerade vårdförlopp
 - Remissvar Screening för cystisk fibros
 - Ryssbygymnasieskola
 - Åldersgräns till barn- och ungdomshälsan

- Följande **arbetsrutiner och riktlinjer** har under året utvecklats för att bidra till barnets rättigheter inom Region Kronobergs verksamheter:
 - Under året reviderades rutinen för vårddokumentation och den omfattar numera även personer med skyddade personuppgifter.
 - Läkemedelsenheten har reviderat Läkemedelslistan för barn för att stödja hälso- och sjukvården med kunskap om barnanpassade läkemedel.
 - Folk tandvården har tagit fram en handlingsplan för barnets rättigheter 2022-2024.
 - Akutkliniken och barnkliniken har omarbetat den rutin som styr omhändertagandet av medicinska barn i Ljungby till Växjö för att i samråd med berörda kliniker säkerställa ett omhändertagande med god medicinsk kvalitet.
 - Ortopeden och kirurgen har i samråd med sjukhusledningen sett till att barn över 15 år, med enklare kirurgiska tillstånd och förväntad kort vårdtid, åter har möjlighet att vårdas inneliggande i Ljungby om de så önskar, vilket inneburit en kortare väntetid och en mer jämlik vård över regionen.
 - Kirurgkliniken har genom avtal med en privat vårdgivare sett till att barn som väntar på planerade kirurgiska ingrepp fått möjlighet att göra dessa tidigare än vad de annars skulle kunnat få p.g.a. förlängda väntetider orsakade av Coronapandemin.
 - Klinisk kemi och transfusionsmedicin har i samarbete med barnkliniken infört rutiner att enbart läkare på barnkliniken, samt läkare med kunskap inom allergologi på medicinklinikerna får beställa specifika IgE mot födoämnen, inklusive allergena komponenter, eftersom dessa är svåra att tolka på grund av korsreaktioner och kan medföra risk för feldiagnos. Kliniken har utvecklat en IT-baserad spärr som bara möjliggör att behöriga beställare får svar. Födoämnesallergianalysen har under året minskat med 22 %.
 - Barn- och ungdomskliniken har tillsammans med barnkliniken i Kalmar genomfört en granskning och godkänts enligt kriterier uppsatta av Nätverket för barnanpassad vård (www.barnanpassadvard.se). I samband med detta arbete har flera nya rutiner införts för att säkra barns rätt i vården, till exempel en rutin för överföring till vuxenvården och en rutin för intensivvård för barn.
 - Habiliteringen har uppdaterat rutiner kring orosanmälan.
 - Medicinkliniken har uppmärksammat behovet av en enkel instruktion kring orosanmälan av barn som far illa.
 - Rättpsykiatri har uppdaterat sina rutiner kring våld i nära relationer och barn som far illa.
 - Rättpsykiatri har skapat rutiner för att säkerställa att besök från barn som närstående utgått från barnets bästa när de har genomförts under de restriktioner som gällt under pandemin.
 - Verksamhetsstöd erbjud under året stöd i hållbarhetsäkring av insatser inom regional utveckling, vilket inkluderade stöd för bedömning av barnets bästa. De arbetade med ett barnrättsperspektiv i framtagandet av en ny Länstransportplan (LTP).

- Miljöenheten har tagit fram ett ramavtal för belöningsleksaker och leksaker i väntrum. Miljöombuden har fått information och en checklista för översyn av leksaker i väntrum med hälsoskadliga ämnen.
- Tillsammans med länets kommuner har en länsgemensam rutin för samverkan vid oro för det väntade barnet arbetats fram som en del av Kronobarnsmodellen.
- I samarbete med länsstyrelsen har regionen tagit fram en bok om våldsutsatthet för alla yrkesverksamma i länet.
- Följande **kompetensutvecklingsinsatser** har berört barn och/eller barnets rättigheter inom Region Kronobergs verksamheter under 2021:
 - Två utbildningsfilmer om barnets rättigheter inom tandvården har tagits fram.
 - En halvdagsutbildning om barnets rättigheter inom hälso- och sjukvården gavs som en öppen föreläsning. Den filmades och finns tillgänglig på vårdgivarwebben.
 - Personal från olika verksamheter har fått utbildning i hur de för journalanteckningar i den skyddade våldsmallen som inte syns i patientens journal.
 - Följande verksamheter har fått utbildning i barn som far illa, våldsutsatthet samt hedersrelaterat våld och förtryck: Förlossning - BB, akuten, ambulansen, bemanningsenheten, ST-läkare (försäkringsmedicin), familjeombuden, vårdcentraler, samt kvalitetsforum.
 - Psykiatrin har utbildat all personal kring våld mot barn, utifrån en webbutbildning från Barnafrid.
 - Barnhälsovården har utbildat BVC-sjuksköterskor i hur de kan förmedla barnkonventionen i sina föräldrasamtal.
 - Akutklinikens familjeombud har genomfört personalutbildningar kring barn som far illa för att öka medvetenheten om risker för barn.
 - Ambulansen har fått utbildningar om våld i nära relationer och barn som far illa, både genom teoretisk utbildning och praktiska scenarioövningar.
 - Ambulansen har fortsatt utbildning i konceptet PEPP (Pediatric Education för Prehospital Professionals) för ambulanssjuksköterskor, vilken utöver akut medicinskt omhändertagande även inkluderade barnets rättigheter.
- Under året har följande verksamheter haft **utbildning om barnkonventionen**:
 - Barn- och ungdomskliniken, barnhälsovården, fastighetsförvaltningen, habiliteringen, hälso- och sjukvårdens ledningssektariat, onkologen, operation, strålbehandlingen, säkerhetsavdelningen, samt upphandlingsenheten.
 - Barnrätt ingår som obligatorisk del i utbildning av nyanställda och sommarvikarier, AT/BT-läkarutbildning, nyutexaminerade sjuksköterskor, praktisk sjuksköterskeutbildning, specialistsjuksköterskeutbildningen samt tandköterskeutbildningen.

- Under året har följande verksamheter haft **utbildning om barnrättsbaserade beslutsunderlag**:
 - Patientnämnden
 - Förtroendevalda i länet (i samverkan med Länsstyrelsen)
 - Tjänstepersoner i länet (i samverkan med Länsstyrelsen)

- Under året har Region Kronoberg **utbildat externa aktörer**:
 - Chefer för kultur- och fritidsförvaltningar i Sverige.
 - Länsstyrelsen (avdelningen för kulturmiljö, telefonister, HR och utveckling)
 - Alvesta kommun (barnrätt inom demokratiprojektet)
 - Markaryds kommun (barnrätt inom LSS- och IFO-handläggare)
 - Växjö kommun (barnrätt inom föreningslivet, Vidingehem och fastighetservice)
 - Älmhults kommun (barnrätt inom socialförvaltning/nämnd, samverkan utifrån Barnens bästa gäller i Älmhult, föräldrautredningar)

- Följande **vakanser och rekryteringsutmaningar** har funnits under året som kan ha påverkat barnets rättigheter inom Region Kronoberg:
 - Många verksamheter rapporterar att högt antal sjukskrivningar och indragna semestrar har varit utmaningar kring att kunna bemanna alla tjänster runt barn och unga.
 - Habiliteringen har över tid haft svårt att rekrytera och behålla medarbetare, vilket har påverkat tillgängligheten för barn och unga och ökat väntetiderna. Vid slutet av året var de fullbemannade men upplever bemanningen tigt i förhållande till uppdraget.
 - Ögonkliniken delar den nationella rekryteringsutmaningen utifrån brist på ortoptister som arbetar med barns synutveckling. Kliniken har sedan några år tillbaka anställt två optiker som kunnat överta vissa barnpatienter. En av dessa avslutar inom kort en uppdragsutbildning för barns synutveckling och den andra har ansökt om samma utbildning. I så fall finns det därefter fyra ortoptister på kliniken vilket stämmer väl överens med behovet.

5. Kommentarer till barnbokslutet

Barnbokslutet fångar endast en liten del av allt barnrättsarbete som pågått inom Region Kronobergs olika verksamheter under 2021. Det belyser hur mångfacetterat barnrättsarbetet är och att det sker mycket för att säkerställa att vi lever upp till vårt barnrättsåtagande.

Hälso- och sjukvårdens redovisningar visar på hur **den långdragna pandemin får allvarliga negativa konsekvenser för barns hälsa**. Ökningen av barn med fetma, ätstörning/anorexi och psykisk ohälsa samt våldsutsatthet kommer att påverka dessa barn en lång tid framöver. Det är viktigt att regionen rustar sig för att kunna bemöta det ökade vårdbehovet samt för att klara av att bidra till barnens rätt till bästa uppnåeliga hälsa och jämlik tillgång till hälso- och sjukvården.

Region Kronoberg har gjort mycket för att säkerställa en **barnrättsbaserad verksamhet**, både genom kontinuerliga kompetenshöjande insatser, ökande antal familjeombud och uppdaterade rutiner kring barnrättsbaserade beslut. Det är glädjande att se att många stora utvecklingsprocesser har haft ett tydligt barnrättsperspektiv med sig från början. En granskning visar dock att nämnder, regionstyrelsen och regionfullmäktige i många beslut som rör barn saknar en prövning av barnets bästa. Därtill saknas ofta barnkonsekvensanalyser vid verksamhetsförändringar som påverkar barn inom hälso- och sjukvården. Här sker det så sakteliga förbättringar i takt med att kunskapen ökar och insikten om nyttan av en sådan prövning blir tydligare. Ytterligare insatser behövs för att säkerställa att regionen lever upp till sina åtagande i barnkonventionen.

Familjeombuden är fortsatt en viktig resurs som bidrar till att informera, uppmärksamma och stärka arbetet mot våldsutsatthet samt barnets rättigheter, inom den egna verksamheten. Utvärderingen visar dock att verksamhetschefer behöver stötta familjeombuden så att de ges rimliga förutsättningar i tid och mandat för sina uppdrag.

All uppmärksamhet i media på **den ökade risken för våldsutsatthet** under pandemin har, tillsammans med interna utbildningar och instruktionsfilmer, bidragit till att öka antalet orosanmälningar för andra året i rad. Samtidigt finns det i årets statistik en anledning att följa upp varför barnhälsovården och vårdcentralerna inte i samma utsträckning som tidigare uppmärksammat barn som far illa, eftersom de som första linjens vård möter de flesta barn och ungdomar i länet.

Avslutningsvis är det värt att reflektera över begreppet **jämlik och likvärdig tillgång till hälso- och sjukvård** och vad det innebär när barn får vänta länge på utredning inom BUP eller får ojämlig tillgång till barnhälsovårdens stöd. Till detta kommer ett behov av vård och stöd i kölvattnet av pandemin kring psykisk ohälsa, ätstörningar och fetma i en omfattning som utmanar de rådande resurserna inom hälso- och sjukvården. Utmaningen blir att rusta hälso- och sjukvården för barn och ungas behov utifrån rätten till jämlik vård, för att tillsammans med kommunerna i länet kunna förverkliga ambitionen i Kronobarnsmodellen om att **barnets bästa gäller i Kronoberg**.